

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БІОЛОГІЇ, ГЕОГРАФІЇ ТА ЕКОЛОГІЇ
КАФЕДРА ГЕОГРАФІЇ ТА ЕКОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри географії та екології
протокол №2 від 09.09.2020 р.
в.о. завідувача кафедри
 (О.В. Давидов)

СИЛАБУС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ
СТРАТЕГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Освітня програма «Екологія» другого (магістерського) рівня

Спеціальність 101 Екологія

Галузь знань 10 Природничі науки

Херсон 2020

Назва освітньої компоненти	Стратегія сталого розвитку
Викладач (і)	Сараненко І.І.
Посилання на сайт	http://www.kspu.edu/About/Faculty/Faculty_of_biolog_geograf_ecol/ChairSocialEconomicGeography/department.aspx
Контактний тел.	+380507860593
Е-mail викладача:	i.i.saranenko@ukr.net
Графік консультацій	ауд. 619 за призначеним часом

- 1. Анотація до курсу.** В основу навчальної дисципліни покладені 17 глобальних цілей сталого розвитку, що ухвалені 25 вересня 2015 року на Саміті ООН. Значну увагу приділено екологічним цілям: 6, 7, 11, 12, 13, 14, 15, що створюють концептуальне підґрунтя для розробки стратегії сталого розвитку регіону. Освоєння курсу надає майбутнім фахівцям розуміння, що достатньою умовою для становлення нового порядку є зміна ціннісних пріоритетів людини, створення такої ситуації, коли головним устремлінням особистості стає вдосконалення її внутрішнього, духовного потенціалу. На зміну праці як діяльності, що продиктована виключно матеріальною необхідністю, має прийти активність, змотивоване бажання людини розкрити себе відповідно до власної внутрішньої природи.
- 2. Мета та цілі курсу:** формування поняття необхідності переходу суспільства до стійкого розвитку, як якісно нової фази постіндустріального (постекономічного) суспільства, в якому соціально-економічний прогрес має втілюватися не так у нарощуванні обсягу вироблених матеріальних благ, як у зміні ставлення людини до самої себе і свого місця в навколишньому світі.
- 3. Компетентності (К) та програмні результати (ПР) навчання**
К02 Здатність приймати обґрунтовані рішення.
К7 Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

К14 Здатність застосовувати нові підходи до аналізу та прогнозування складних явищ, критичного осмислення проблем у професійній діяльності.

К 16 Здатність доводити знання та власні висновки до фахівців та нефахівців.

К 26 Володіння базовими уявленнями про глобальні проблеми людства, що сприяють розумінню причинно-наслідкових зав'язків розвитку суспільства й умінь їх використовувати у професійній і соціальній діяльності.

К 27 Здатність аналізувати існуючі природні комплекси, моделі природокористування з метою сталого розвитку регіонів.

ПР02 Уміти використовувати концептуальні екологічні закономірності у професійній діяльності.

ПР03 Знати на рівні новітніх досягнень основні концепції природознавства, сталого розвитку і методологію наукового пізнання.

ПР11 Уміти використовувати сучасні інформаційні ресурси питань екології, природокористування та захисту довкілля.

ПР14 Застосовувати нові підходи для вироблення стратегії прийняття рішень у складних непередбачуваних умовах.

ПР16 Вибрати оптимальну стратегію господарювання та / або природокористування в залежності від екологічних умов.

4. Обсяг курсу на поточний навчальний рік

Системний аналіз якості навколишнього середовища	Консультації	Самостійна робота
Кількість годин	2	90

5. Ознаки курсу

Рік викладання	Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний/вибірковий
2020/2021	II	101 Екологія 103 Науки про Землю	перший	Нормативний

6. Технічне й програмне забезпечення/обладнання

До курсу лекцій:

- наочні посібники;
- мультимедіа.

До виконання практичних робіт:

- методичні рекомендації (електронна версія).

До самостійного вивчення:

- підручники, навчально-методичні посібники <http://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/Library.aspx>

7. Політика курсу: Навчальна дисципліна "Стратегія сталого розвитку" є вимогою сучасності щодо збереження природних ресурсів і планетарної рівноваги, викладається під гаслом: «Цілі сталого розвитку – український пріоритет!», описується рівнянням: «суспільство + екологія + економіка = стійкий збалансований безперервний прогрес», формує у здобувачів вищої освіти здатність до стратегічного аналізу екологічної ситуації регіону.

На протязі семестру здобувач набирає певну кількість балів за кожен вид робіт. Семестровий контроль складається з суми балів, які набрані за виконані завдання і під час складання заліку (диф. заліку), де максимально можна отримати тільки 50 балів.

8. Схема курсу

Дата, години	Тема, кількість годин	Список рекомендованих джерел	Завдання	Максимальна кількість балів
Модуль 1. Екологічні засади стратегії сталого розвитку				
Лютий 01.02.2021 - 26.02.2021 10 годин	Тема 1. Концепція сталого розвитку (10 годин). План 1. Основні поняття і визначення сталого розвитку. 2. Історичні аспекти, цілі, завдання, проблеми і напрямки сталого розвитку.	[2,6,8,10,14]	складання та захист реферату-доповіді до запропонованих тем	5
Березень 01.03.2021 -	Тема 2. Поняття про системи. Принципи функціонування систем (10 годин).	[2,10,26]	складання та захист реферату-доповіді	5

31.03.2021 30 годин	<p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення системи її стану. Поняття про розвиток. 2. Відкритість і стаціонарність систем. Основи еволюційного вчення і принципи функціонування екосистем. 3. Вчення В.І. Вернадського про біосферу, основні етапи еволюції біосфери; біологічна еволюція, еволюція як умова існування життя, системність і організованість життя, етапи виникнення життя. 		до запропонованих тем	
	<p>Тема 3 Механізми стійкості систем (10 годин).</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зміст і функції системи. 2. Механізми позитивного і негативного зворотного зв'язку. 3. Характеристики стійкості системи. 4. Роль пам'яті в процесах розвитку. 	[2,10,26]	складання та захист реферату-доповіді до запропонованих тем	5
	<p>Тема 4. Глобальні екологічні проблеми людства, положення «Порядку денного на 21 століття» (10 годин).</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Класифікація процесів впливу на природу. 2. Антропогенні проблеми довкілля: використання природних ресурсів. 3. Забруднення, порушення ґрунтів і водних систем. 4. Вплив на біоту, людину та глобальну екосистему Землі. 	[1,3-5,27,29]	складання та захист реферату-доповіді до запропонованих тем	5
Модуль 2. Соціально-економічні засади стратегії сталого розвитку				
Квітень 01.04.2021 - 30.04.2021 30 годин	<p>Тема 5. Закономірності взаємодії людини і природи (10 годин).</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальносистемні закономірності взаємовідносин людей і природи, закономірності системи “людина-природа”. 2. Закономірності соціальної екології, закономірності 	[2,10,28]	складання та захист реферату-огляду запропонованих тем	5

	<p>природокористування і охорони природи.</p> <p>3. Вчення В.І. Вернадського про біосферу.</p> <p>4. Основні етапи еволюції біосфери; біологічна еволюція, еволюція як умова існування життя, системність і організованість життя, етапи виникнення життя.</p>			
	<p>Тема 6. Функціонування соціально-економічних систем (10 годин).</p> <p>План</p> <p>1. Умови прогресивного розвитку соціально-екологічних систем.</p> <p>2. Умови розвитку в просторі, часі.</p> <p>3. Принципи екологічної стійкості та мотивації.</p>	[2,10,28,30]	складання та захист реферату-огляду запропонованих тем	5
	<p>Тема 7. Глобальні цілі сталого розвитку (10 годин).</p> <p>План</p> <p>1. Глобальні цілі сталого розвитку.</p> <p>2. Екологічні цілі сталого розвитку.</p> <p>3. Український пріоритет.</p>	[7,9,11]	складання та захист реферату-огляду запропонованих тем	5
<p>Травень 03.05.2021 - 31.05.2021 30 годин</p>	<p>Тема 8. Індикатори сталого розвитку (10 годин).</p> <p>План</p> <p>1. Основні економічні індикатори: процент росту ВВП; покращення режиму харчування людей; середній процент використання природних ресурсів на одного мешканця; оптимізація виплат за використання природних ресурсів; інвестиції та інновації в механізми природокористування.</p> <p>2. Основні соціальні індикатори: демографічні показники, середня тривалість життя і грамотність населення; процент зменшення безробіття; доступ до санітарних послуг; індекс людського розвитку.</p> <p>3. Індикатори довкілля: індикатор споживання води; пропорція населення, яке має постійний доступ до безпечної для здоров'я питної води у містах та селах; індикатори споживання енергії; індикатори випущених</p>	[2,6,8,10,14, 19-20]	складання та захист реферату-огляду запропонованих тем	5

	<p>відходів; процентне співвідношення території, що захищається для підтримки біологічного розмаїття, до поверхневої території</p>			
	<p>Тема 9. Розробка стратегії сталого розвитку регіону (10 годин).</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Аналіз місцевого розвитку. 2. Результати соціологічного дослідження. 3. SWOT-аналіз. 4. Індикатори сталого розвитку. 5. Система впровадження і моніторингу реалізації стратегії. 6. Детальний план дій (короткострокова і довгострокова перспектива). 7. Висновки та рекомендації. 	[2,10,16,17,27,28,29]	складання та захист реферату-огляду запропонованих тем	5
	<p>Тема 10. Альтернативні стратегії розвитку суспільства (10 годин).</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Стратегія екологічної політики. 2. Теорія біотичного регуляції і стабілізації довкілля; ноосферогенез; принципи екорозвитку; симбіотичного шляху розвитку; концепція коеволюції суспільства і природи; принципи екологізації виробництва. 3. Закон України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року". 4. Особливості концепції освіти для сталого розвитку. 5. Мета і принципи екологічної освіти, екологічне виховання; концепція освіти для сталого розвитку; екологічна етика як невід'ємна складова сталого розвитку. 6. Імплементация положень Стратегії ЄЕК ООН освіти для сталого розвитку в систему освіти України. 	[2,10,30]	складання та захист реферату-огляду запропонованих тем	5

9. Система оцінювання та вимоги

№ з/п	Модульний контроль	Максимальна кількість балів	Семестровий контроль	
			Σ балів	Залік (диф. залік)
1.	Модуль 1. Екологічні засади стратегії сталого розвитку	≤ 20	11-20	50
2.	Модуль 2. Соціально-економічні засади стратегії сталого розвитку	≤ 30	15-30	
3.	Результат	≤ 50	26-50	
			≤ 100	

Модуль 1. Екологічні засади стратегії сталого розвитку

Критерії оцінювання та бали

Критерії оцінювання завдання	Набрана кількість балів	Мах кількість Балів	Шкала оцінювання				
			Σ балів	Оцінка ECTS	Оцінка в балах	За національною шкалою	
Реферат-доповідь виконаний з використанням іноземних літературних джерел, захист чіткий, зрозумілий.	4-5	20	19-20	A	90 -100	5	відмінно
			17-18	B	82-89	4	добре
			15-16	C	74-81		
Реферат-доповідь структурований, змістовний, логічний, послідовний, розкриває тему.	0-3		13-14	D	64-73	3	задовільно
			11-12	E	60-63		
			0-10	Fx	0-34	2	незадовільно

Модуль 2. Соціально-економічні засади стратегії сталого розвитку

Критерії оцінювання та бали

Критерії оцінювання завдання	Набрана кількість балів	Мах кількість Балів	Шкала оцінювання				
			Σ балів	Оцінка ECTS	Оцінка в балах	За національною шкалою	
Реферат- огляд виконаний з використанням	4-5		28-30	A	90 -100	5	відмінно

іноземних літературних джерел, захист чіткий, зрозумілий.		30	26-27	B	82-89	4	добре
			24-25	C	74-81		
Реферат-огляд структурований, змістовний, логічний, послідовний, розкриває тему.	0-3		19-23	D	64-73	3	задовільно
			15-18	E	60-63		
			0-14	Fx	0-34	2	незадовільно

Залік (диф. залік) (50 балів)

Критерії оцінювання відповіді на заліку (диф. заліку)

Отримані бали	Оцінка ECTS	Оцінка в балах	За національною шкалою		Залік (диф. залік)
45-50	A	90-100	5	відмінно/ зараховано	У здобувача сформовано комплекс наукових знань та методологічних основ системного аналізу якості навколишнього середовища. Під час відповіді проводить аналіз та надає пропозиції, прогнозує ситуацію.
42-44	B	82-89	4	добре/ зараховано	Здобувач має міцні теоретичні знання з усього курсу, але вони не повною мірою систематизовані. Вміє застосовувати набуті знання на алгоритмічному рівні, продуктивний рівень виявляється епізодично. Недостатньо володіє вміннями застосовувати нормативні та методологічні основи на практиці.
34-41	C	74-81			Здобувач має міцні знання з усього курсу, але вони не завжди мають структурований характер. Вміє застосовувати знання здебільшого на алгоритмічному рівні. Рівень самостійності мислення недостатній: під час виконання роботи вимагає інструкцій. Професійна компетентність має обмеження у виконанні завдань творчого характеру.
31-33	D	64-73	3	задовільно/ зараховано	Здобувач знає основні теми курсу, має уявлення про понятійний апарат даного предмету, але недостатньо сформовані уявлення про особливості управління екологічними проектами та його методологічні основи. Знання мають узагальнений характер, проте немає достатнього уявлення про менеджмент проектів природокористування (або загальні уявлення).
21-30	E	60-63			Знання мають узагальнений характер, проте немає достатнього уявлення про управління екологічними проектами та його методологічні основи. Слабо сформовані програмні компетентності.

10-20	Fx	0-34	2	незадовільно/ не зараховано	Студент має фрагментарні знання з усього курсу. Не володіє термінологією, оскільки понятійний апарат не сформований. Не вміє викласти програмний матеріал. Практичні вміння на рівні розпізнавання, під керівництвом викладача.
0-9	F	0-34			Здобувач повністю не знає програмного матеріалу, не відвідував аудиторних занять. Не виконував завдання самостійної роботи з навчального курсу.

10. Список рекомендованих джерел

Основні

1. Бойчук Л. Д., Соломенно Е. М. Екологія і охорона навколишнього середовища: навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2003. 284 с.
2. Віткін Л., Сухенко А., Польшаков В., Миленко М. Системи управління якістю та системи екологічного управління: впровадження в світі та Україні. *Стандартизація, сертифікація, якість*. 2006. №6. С. 43-52.
3. ДСТУ ISO 14001: 2006. Системи екологічного керування. Вимоги та настанови щодо застосування. [Чинний від 2015-12-21]. Київ, 2016. 24 с. (Інформація та документація).
4. ДСТУ ISO 14001-97. Системи управління навколишнім середовищем. Склад та опис елементів і настанови щодо застосування. [Чинний від 1997-08-18]. Київ, 1997. 30 с. (Держстандарт).
5. ДСТУ ISO 14004: 2006. Системи екологічного управління. Загальні настанови щодо принципів, систем та засобів забезпечування. (ISO 14004:2016, IDT) [Чинний від 2006-03-13]. Київ, 2016. 24 с. (Інформація та документація).
6. ISO 14001: 2004. Environmental management systems – Requirements with guidance for use. *Системи екологічного керування – Вимоги та настанови щодо застосування*. [Міжнародна організація зі стандартизації (ISO), 2004].
7. ISO 14004: 2004. Environmental management systems – General guidelines on principles, systems and support techniques. *Системи екологічного керування – Загальні настанови щодо принципів, систем та засобів забезпечування*. [Міжнародна організація зі стандартизації (ISO), 2004].
8. Закон України „Про екологічну мережу України” від 24 червня 2004 р: станом на 19 квітня 2018 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. №45. 502 с.
9. Кораблева А. И., Кораблева А.И., Савин Л.С. Введение в экологическую экспертизу. Днепропетровськ, 2000. 144 с.
10. Кожушко Л. Ф., Скрипчук П.М. Екологічний менеджмент. Рівне: РДТУ, 2001. 343 с.
11. Кучерявий В.Л. Екологія: підручник. Львів: Світ, 2000. 500 с.
12. Смарагдова мережа в Україні: за ред. Л.Д. Проценко. Київ: Хімджест, 2011. 192 с.

13. Скрипчук. П. М. Сертифікація якості об'єктів навколишнього природного середовища. *Ландшафти та геоекологічні проблеми Дністровсько-Прутського регіону*: матеріали Міжнар. наук. конф., присвяч. 130-річчю заснування ЧНУ ім. Ю. Федьковича та 60-річчю створення кафедри фізичної географії. Чернівці, 2005. С. 78-81.
14. Сонько С.П. Зasadничі принципи ноосферного природокористування у контексті концепції сталого розвитку. *Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ*, №8, 2006. С. 7-87.
15. Стратегія сталого розвитку: навчальний посібник / за заг. ред. Боголюбова В.М.. К.: НАУ, 2008. 300 с.
16. Allaby M. *Basics of Environmental Science*. London, 2002.
17. Miller G.T. *Living in the Environment. An introduction to Environmental Science*. 5th ed., Wadsworth Publ. Belmont, 1998.

Додаткові

18. ISO 9001:2000. *Quality management systems – Requirements. Системи керування якістю – Вимоги*. [Міжнародна організація зі стандартизації (ICO), 2006].
19. Екологічне право України. Академічний курс: підручник / за заг. ред. Шемшученка Ю.С. К.: Юридична думка, 2005. 848 с.
20. Скрипчук П. М. Еколого-економічні інструменти виробництва і споживання екологічно чистої продукції. *Економічні проблеми виробництва та споживання екологічно чистої продукції*: матеріали четвертої Міжнародної науково-практичної конференції. Суми: Сумський НАУ, 2005. С. 147-149.
21. Скрипчук П. М. Екологічний аудит територій як інструмент збалансованої регіональної економіки. *Екологізація економіки як інструмент сталого розвитку в умовах конкурентного середовища*: матеріали науково-практичної конференції. Львів: Національний лісотехнічний університет, 2005. С. 154-155.
22. Цициаліно О., Заклецький А., Хмель В., Калита О., Козаченко Л. Моніторинг у сфері управління якістю та екологічного управління. Стандартизація, сертифікація, якість. 2007. №2. С. 52-55.

Інтернет-ресурси

23. <http://repository.ldufk.edu.ua>
24. <http://ppk.gnpu.edu.ua>
25. <http://www.udau.edu.ua/staff/spivrobitniki/sonko-sergij-petrovich/naukovi-rezultati-vprovadzhenni-v-navchalnij-procjes.html>
26. <http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/index>
27. <http://ecos.kiev.ua/news/list/>
28. <http://www.un.org.ua/ua/kontakty>
29. <http://www.npu.edu.ua>
30. <http://www.nauka.in.ua>